

Ткаченко П.І.,
аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
член Асоціації правників України

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ ЗЛОЧИНАМ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Установлений порядок проходження військової служби є гарантом забезпечення правового режиму в лавах Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту України, Управління державної охорони та інших військових формувань, які утворені у відповідності до Законів України. Так, вищевказаний установлений порядок закріплено на законодавчому рівні, який являє собою перш за все Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу», Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, а також типові Положення щодо регулювання установленого порядку проходження військової служби в інших військових формуваннях, Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України та інші нормативно-правові та підзаконні акти. Таким чином, установлений порядок проходження військової служби є правовою категорією, яка закріплена на законодавчому рівні з метою регулювання проходження військової служби.

В усі часи представники військової сфери, військовослужбовці, солдати були прикладом мужності, честі та відповідальності. Однак вчинення військовослужбовцями злочинів проти встановленого порядку несення або проходження військової служби підриває становлений авторитет і знижує рівень поваги, а разом з цим і довіри населення до представників армії. Крім цього, вчинення деяких окремих видів військових кримінальних правопорушень підриває обороноздатність, дисципліну та порядок в лавах військових формувань. Безумовно на значну кількість військових злочинів істотно вплинули події минулих років, а саме проведення антитерористичної операції на сході держави та нині впроваджений військовий стан. Внутрішні фактори такі як реформування, впровадження новітніх технологій, трансформація, методи командування особовим складом, матеріальне та грошове забезпечення, законодавчі зміни та зовнішні впливові фактори. До

загальних факторів можливо віднести економічні і соціально-політичні чинники, які формують обстановку в суспільному житті країни.

Слід зауважити, що злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби становлять собою загрозу національній безпеці. Відповідно до ст. ст. 15-21 Закону України «Про національну безпеку України», Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України та інші являються суб'єктами забезпечення національної безпеки.

Водночас слід наголосити, що до основних напрямів державної політики з питань національної безпеки належить саме викорінення злочинності, а отже розуміється, що суб'єкт, який забезпечує національну безпеку мусить бути взірцем відповідності закону.

Таким чином з урахуванням вищевикладеного, вважаємо за необхідне здійснити дослідження актуальної проблеми запобігання військовій злочинності в контексті кримінологічної доктрини, а саме з урахуванням спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів запобігання.

Спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи мають орієнтуватися на систему детермінант військових злочинів з метою зменшення їх впливу чи повного усунення. Має йтися про:

1) поліпшення роботи правоохоронних органів з виявлення та розслідування військових злочинів;

2) підвищення морального та професійного рівня командирів з метою недопущення замовчування ними випадків учинення злочинів їх підлеглими чи колегами;

3) надання максимального розголосу фактів учинення резонансних злочинів та заходів, вжитих при їх розслідуванні й для усунення їх причин та умов;

4) розширення мережі громадських організацій, для забезпечення дотримання прав людини, полегшення процедури звернення військовослужбовців різних рівнів до таких організацій;

5) покращення системи обліку правопорушень у Збройних Силах і розроблення заходів запобігання військовим злочинам на рівні окремої структурної одиниці, усіх Збройних Сил;

6) покращення мікроклімату в колективах, недопущення проявів агресії, жорстокості тощо;

7) постійне контролювання командирами вказаного мікроклімату, підвищення їх відповідальності при вивченні та веденні особових справ підлеглих;

8) створення системи контролювання результативності реалізації вказаних та інших запобіжних заходів [1, с. 270].

На думку А.С. Лукаша, індивідуальні заходи запобігання військовим злочинам мають бути спрямовані на окрему особу з метою виявлення та

вчасного недопущення розвитку криміногенних нахилів різних категорій військовослужбовців. До заходів на індивідуальному рівні має належати: уважна, неупереджена робота психологів та лікарів щодо виявлення порушень розвитку чи схильностей до асоціальних дій, детальне вивчення особистостей військових; дотримання жорстких вимог щодо прийому до лав Збройних Сил; проведення командирами відповідної виховної роботи з підлеглими з метою формування їх ціннісних орієнтирів, якісної фізичної та психологічної підготовки.

Водночас, Н.А. Дмитренко в ході дослідження ґрунтовної характеристики заходів запобігання злочинності в Збройних Силах України вважає, що основними напрямками є поступовий, але дієвий перехід Збройних Сил України на контрактну професійну армію; організацію та проведення комплексних системних досліджень для забезпечення профілактики наркоманії й алкоголізму серед військовослужбовців Збройних Сил України; створення умов для забезпечення належної патріотично-виховної складової роботи з військовослужбовцями; зменшення обсягу покладених на командирів функціональних обов'язків; обов'язкове усунення військовослужбовця, визнаного судом винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення (як загальнокримінального, так і військового), з певної посади та від певної діяльності; з метою підвищення ефективності виконання кримінальних покарань, особливо в дисциплінарних військових частинах та на гауптвахтах та створення в межах Міністерства оборони України структури, аналогічної кримінально-виконавчій службі Міністерства юстиції України.

Таким чином, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи запобігання військовим злочинам можливо віднести до напрямку забезпечення національної безпеки. Актуальна проблема військової злочинності в контексті кримінально-правової та кримінологічної доктрини являє собою підґрунтя для подальших наукових досліджень результати яких будуть втілені в практичну діяльність з метою усунення негативних явищ.

Список використаних джерел:

1. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с.